

CAP. IV.

DE NECESSITATE & UTILITATE
HUIUS DOCTRINÆ.

§. I.

NECCESSITAS huius disciplinæ est eadem, quæ iuris naturæ in genere; hæc vero doctrina est necessaria *hypotheticæ*, (d) quia status corruptus & ciuilibus legibus coactius dirigitur: vbi vero legibus posituis omnia diiudicantur, *naturales* cognitæ esse debent, tanquam fundamentum legum ciuilium (e).

§. II.

d) *Necessitas hypothetica* supponit certum *statum*, pro cuius existentia aliquid necessarium est. Iam *cap. I.* dedimus descriptionem status corrupti, quod sit *legalis*, h. e. frenis legum constringentis, ne malitia humana erumpat, licet homo inde non reddatur *interne* melior. Porro ostensum, ad hoc viles esse *societates* ciuiles, vt eo securior sit vita, & in illis negotia alia *privata*, alia *publica* esse facta; hæc negotia denique dirigenda esse legibus siue naturalibus, siue ciuilibus. Si itaque in statu corrupto negotia legibus *positiuis* & *naturalibus* diiudicanda sunt, necessaria est cultura legum naturalium.

e) *Naturales* sunt fundamentum legum posituarum vel, vt *CICERO lib. 1. de LL.* loquitur, *stirps omnis iuris a natura*, (1) quia humanum vinculum adhuc durat in ciuitate, ergo & *leges naturales*; (2.) quia iuri naturæ plura adduntur a iure ciuili, inde vile est, vt *additamenta ciuilia* internoscere queamus ab iis, quæ

§. II. Et cum tota reipubl. ratio legibus contineatur, omnia vero *positiuis* definiri nequeant, (f) vtique illa, quæ non sunt determinata legibus ciuilibus, ex iure naturæ sunt decidenda.

§. III.

quæ naturalia sunt; (3) vbi iuris ciuilibus deficit definitio, ibi iuris naturalis dispositio defectum supplet. Denique (4) *legem bonam a mala nulla alia nisi naturali norma diuidere possumus, vt ait CICERO lib. 1. de legib.*

f) Constitentur hoc ipsum ICI Romani in l. 10. seqq. de LL. & experientia quotidiana in praxi testatur. Neque aliunde decisio peti posset, cum, quid iustum & iniustum sit, h. e. quid alteri ab altero debeatur, in rep. ex legibus decidi debeat. Si dicis, ex S. Scriptura posse hunc defectum suppleri; respondeo: aut scriptura præcepta *iuris naturalis* tradit, aut præcepta *virtutis*; priori casu manet adhuc thesis vera, quod ex iure naturæ illud supplendum sit, cum ius naturæ eo ipso non mutetur, quod in scriptura sacra contineatur. Posterioris generis præcepta huc non pertinent, quæ *internam* hominum *emendationem* respiciunt, atque per modum legum applicari nequeunt, alias *Cæsaropapia* inde oriretur. Et, ni fallor, prima fundamenta Hierarchiæ papalis inde iacta sunt, quod Pontifices omnia, quæ in sacris occurrunt, præcepta, *vnus generis* esse, & ita vno eodemque modo applicari debere crederint, quia sic factum, vt *præcepta virtutis*, omnis coactionis expertia, a clericis per metum externum & pœnas hominibus inculcari cœperint. Si dicis: iudex tamen bene facit, si non secundum *leges*, sed etiam secundum doctrinam Christi pronunciat: rehero, posse quidem iudicem *ad abortari* partes ad concordiam, ad *amicabilem compositionem* iuxta monitum PAULI 1. Cor.

§. III. Plura quoque in legibus ciuilibus sunt disposita, quæ nil nisi *conclusiones* ex iure naturæ sunt, (g) & proinde non de-
mum

1. Cor. VI, 1. seqq. sed eosdem cogere nequit, vt desistant a lite. Sic potest debortari vindictæ studium, & patientiam suadere; si vero actor nolit, permittere debet actionem iniuriarum: potest inducere omnibus modis diuitem, vt potius pauperibus, quam alii haud indigenti donet; ast si contrarium factum, donationem rescindere nequit, & quis omnia recenseret? Cauendum itaque est, ne, dum omnia ex S. literis hic sup-
plere volumus, illa, quæ in mera obligatione interna fundantur, in coactionem quandam externam & debitum perfectum conuertamus, vnde crassissimus Papismus ortus. Reuera enim Pontifex omnia sua v. c. denunciationem illam euangelicam, matrimoniales causas, vfuras, iuramenta, ecclesiasticam pœnitentiam &c. ex sacris literis repetit, eo ipso tamen peruertit, dum in remedia ciuilia conuertit, & vt dictum, etiam illa, quæ vnice ad emendationem mentis spectant, his mediis externis inculcare satagit. Sicuti enim ICti secundum leges Romanas iudicarunt, ita patres crediderunt, se secundum scripturam S. iudicare, & idem iudicium exercere debere, vnde etiam semper in cano-
nibus & decretis dicta scripturæ sacræ allegantur, cum tamen Christus haud fuerit legislator, nec doctrinæ per modum legum proposuerit, & consequenter per modum legum applicari haud debeant.

g) Ipsa iuris Romani compilatio plurimas eius argum-
ti leges continet, quia integræ doctrinæ ibidem appa-
rent, quæ ex meris principiis naturalibus dependunt,
vti ex materia contractuum constat. Est enim in con-
fesso fuisse, ICtos Romanos æqui bonique callentissi-
mos, & cum leges positivæ admodum pauca ab initio
essent, vel etiam obscuræ & duræ, plura a ICtis sup-
pleri

num ex civilibus legibus addiscenda, sed ex proprio foro petenda, ne in morem imperitorum glossatorum ineptiamus (h).

§. IV. Quod in genere de necessitate huius disciplinæ verum est, id sine dubio quoque affirmandum erit de eius parte, h. e. *iure publico vniuersali*, quia etiam hæc omnia, quæ dicta sunt, ad leges publicas particulares applicari possunt (i).

§. V.

pleri cæperunt ex iure naturali, & hoc intuitu Imperator confiteretur, ius priuatum Rom. collectum esse ex *principiis etiam naturalibus*. Cum itaque deprehendamus, Ictos sæpe folius iuris naturæ secutos esse præcepta, quis recte eosdem interpretabitur, nisi qui hac disciplina instructus est?

h) Irridemus hodie glossatores ineptos, qui pro ruditate seculi nullo modo huic studio operam nauauerunt, adeoque sæpe tam turpiter se dederunt, vt nil nisi ineptias protulerint. Interpretem decet, omnia ex *rationibus adequatis* deducere; hæc vero sunt vel *ciuiles*, vel *naturales*, prout nimirum leges vel mere positivæ sunt, vel ex principiis naturalibus deductæ. Illæ petuntur ex historia ciuili & statu reip., hæc vero ex nostra disciplina, quasi satis instructus est interpres, facillime genuinum legis sensum indagare potest, & hoc est demum, *vim & potestatem* legis eruere. Præterea ratio in legibus plerumque omittitur, vel non raro *inadequata & secundaria* adstruitur. Hoc vero diiudicare & veram rationem adferre, est interpretis, solidis fundamentis iuris naturalis tincti.

i) Scilicet (1) etiam hoc ius vniuersale manet fundamentum legum publicarum particularium, cum in reip. quoque maneat vinculum humanitatis inter subditos & im-

§. V. Et cum rerum publicarum origo vnice *statui corrupto* adscribi debeat, & sic quo-

& imperantem. (2.) Plura legibus publicis non sunt definita, quæ ex hac disciplina sunt decidenda, quod imprimis in illis imperiis verum est, ubi imperantis potestas valde adstricta, & alii coimperantes in consortium assumti, vti in nostro imperio; nam ibi ob potentiam omnium fere æqualem magis renitentia sese exferit, ne Imperator contra voluntatem statuum aliquid tentare possit. Plura quidem sunt definita in nostris legibus publ., sed plura non aliunde definitur, quam ex hac disciplina. (3.) Omnium iurium *indoles & natura*, ex hac disciplina peti debet, etiam in iure publico particulari, licet *modus & exercitium* aliunde definiatur. Experta est Germania summo cum detrimento ruditatem antiquorum Ictorum. Nam quæ non erant definita legibus publicis, ex *iure Romano* sæpe inepte explicare voluerunt, imo, quod mireris, indolem iurium summorum, non aliunde, quam ex *iure Romano*, vel etiam *Canonico* rectius haberi posse, arbitrati sunt. Vnde Pontificii tempore **LYDOVICI BAVARI** contra Cæsares pugnauere, ex iure Canonico: qui a Cæsaris partibus stabant, ex iure Romano, quo nihil ineptius excogitari potuit. Quæ enim in iure Romano reperiuntur principia huius disciplinæ, non inde petenda, & obtorto collo applicanda, sed ex proprio foro. Tractatus hinc inde eo tempore *de potestate sacra & seculari* conscriptos, tribus voluminibus nobis conseruauit **GOLDASTVS de monarchia imperii**, ubi rarius aliquid solidi apparet, sed pleaque ex more illius seculi autoritate legum Romanarum, vel canonum sunt confirmata. Denique (4) plura quoque in legibus publicis particularibus reperiuntur, quæ sunt conclusiones ex hac disciplina, & sic itidem non recte intelliguntur, nisi hac disciplina animus bene subactus fuerit.

k) Rem-

quoque per leges constituatur, dirigatur & conseruetur, maior certe erit necessitas huius disciplinæ (k), cum positis legibus, necessitas culturæ legum ponatur, quæ est ipsa *iurisprudencia*, quatenus pro arte iuris fumitur.

§. VI. Imo hæc disciplina in academiis eo magis tractanda est, cum hi, quibus aliquando cura reip. simul tradenda est, in hoc loco instrui, & animus eorum eis doctrinis præparari debeat, quæ civilem tranquillitatem promouent (l).

§. VII.

k) Republicam Iudaicam in exemplum trahamus, quæ pluribus fuit circumscripta legibus tam *publicis* quam *priuat*s. Enimvero quis crederet, nullum hic quoque legum publicarum vniuersalium adfuisse vsum? Eo prudentius adornata tunc fuit respubl., quo sapientior eius Præses, summum Numen, & hinc eo sanctiores quoque & simpliciores omnes leges, quales etiam sunt ipsa scita naturalia. Sed in nostris rebuspubl. tot corruptionum semina occurrunt, vt Deo gratiæ essent agendæ, si *ius publicum vniuersale* eo, quo debeat, modo obseruaretur.

l) Hæc est ratio ipsius RACHELII in otio *Noviom. s. introd. ad ius publ. c. 6. p. 28. seq.* quam his verbis inculcat: *Quia in examinandis vel decidendis controuersis publicis nullius iuris maior vsus vel autoritas, quam naturalis, ideo saltem non minori assiduitate & studio illud, quam ius priuatum, excolendum est. Quo enim magis quisquam in illo profecerit, hoc ad publicas priuatasque causas recte diiudicandas iurisque publici vsu aptior erit, vt magna laude digni sint illi principes, qui etiam ius naturæ in suis academiis doceri instituerunt.*

Boehmeri *Ius Publ.*

Ⓒ

Quo

§. VII. Contra hanc necessitatem urgetur. ius naturæ esse incertum, & medium illud cognoscendi, scilicet *rationem*, esse corruptam. Verum certitudinem eius supra iam adstruxi, neque ratio tam corrupta dici potest, (m) vt hæc generalia fundamenta

Quo rudiores sunt principis administri, eo peiori stat respublica loco. Principes non raro suis affectibus reguntur & potentæ indulgent: ministrorum itaque est, principi iura sua & obligationem simul ob oculos ponere, & quibus salus populi contineatur legibus, non dissimulare. THEOPOMPVS Rex Spartanorum querenti, *quænam ratio seruandi regni esset?* respondit, *si iustam dicendi libertatem princeps amicis permittat.* FERDINANDVS II. in scheda quadam, post mortem eius reperta, ita scripserat: *canes mutos in consilio non probare, qui nempe auctoritate cuiuspiam se abripi sinunt in sententiam, quam alioqui non probant.* 10. ACHOKIER thes. polit. lib. 4. c. 2 n. 7. Sæpe principes controuersias, quas cum subditis, ciuitatibus, aliisque collegiis habent, suis ministris committunt, vt sua sententia dirimant tanquam arbitri; quomodo autem apte hic decidere possunt litem, nisi in academiis eorum animus hac disciplina tinctus fuerit?

m) Quæ ad internam hominum emendationem spectant, sæpe diuinius lumen requirunt, sed quoad illa, quæ ad externum hoc vinculum humani generis dirigendum spectant, *ratio naturalis* lumen satis idoneum est. Pro vt obiectum cognoscibile est, eatenus lumen, mediante quo cognoscitur, comparatum esse debet. Crassiora in rebus naturalibus lumen aliquod acutissimum & peripicacissimum in vidente non requirunt, sed tantum subtiliora & acutiora. Diuina vtique diuiniore lumine percontanda, quia in hitce *sola ratio* non sufficit, licet

menta, quæ huc spectant, assequi nequeat, maxime vbi ratio haud irritata (n (ab affectibus iudicat (o).

§. VIII.

licet non leuia assequi valeat, sed quæ hanc hominum tranquillitatem externam firman, crassiora sunt, vt lumine naturali satis possint cognosci.

- n) Lumen naturale imprimis corrumpitur affectibus; quando vero in *thesi* iudicamus de *iusto & iniusto*, ordinarie vacui sumus affectibus. Simile quid occurrit in aquis, quæ, si nullo grauiori motu concutuntur, pellucidæ & clarissimæ sunt, vt obiecta in illis representari possint; sin turbatæ & motu vehementi quassatæ, puriorem faciem suam amittunt, neque comode obiecta obuia representant.
- o) Sunt quidem, qui vrgent, ne quidem legem per Mosen reuelatam sufficienter fuisse intellectam quoad *interiorem sanctitatem*, adeoque optimum legis huius interpretem **CHRISTVM** in carnem venisse. Verum cogitandum erat, de *interiore sanctitate* legum respectu Dei in *statu ciuili* differi non posse, sed hæc esse *monita*, quæ cuiusuis hominis internam correctionem tangunt, ad fora autem ciuilia, quæ de *externis* iudicant, spectare nequeunt, quin quod ob statum corruptum leges aliter ferri & applicari nequeant, quam quatenus in *externa* acquiescunt *obligatione*. Quæ ad internam spectant, vtique *commendanda, suadenda & docenda* sunt, sed illa ad forum non pertinent, sed alterius sunt disciplinæ. Dicis. atque ita inutiles est hæc doctrina, cum hominem non corrigat; concedo eo respectu, vt legibus naturalibus salus externa non possit obtineri, sed tamen utilis est ad *salutem externam*, quam interim, cum homines mali sunt, eadem ratione quærerere debemus, qua fræna imponimus bestiis & furiosis, ne amplius noceant. Per leges nunquam intendimus homines *pios* facere, sed *quietos, tranquillos, sociabiles.*

§. VIII. Porro vrgent, doceri quidem, ius naturæ ex voluntate Dei propendere, sed tamen multa inde deduci, quæ voluntati Dei aduersa sunt, (p) v. c. quæ verbo reuelato aliter sunt reuelata; Deum autem non posse contraria velle. Verum id si fiat, culpa non huic disciplinæ, sed sæpe his tribuenda, qui hoc iure non raro abutuntur ad suas malitias tegendas. Deinde quoque aliud est, vtrum ex *iure naturæ* hoc vel illud cognosci negetur; (q) & aliud, an ius naturæ aliquid præcipiat & vetet, quod directo sit contra voluntatem Dei? quod negatur.

§. IX.

- p) Non potest negari, quasdam singulari Dei permissione in sensum reprobum fuisse actos, vt quævis scelera ex iure naturæ defenderent, & quid mirum, cum etiam Theologi non raro opera carnis ex S. literis defendant: sed quis inde vtilitatem necessitatemque sacrarum literarum vellet negare? Vbiq; sunt extrema vitanda, ne omnem necessitatem negemus, neque eam nimis extollamus.
- q) Quæ iure naturæ *permissa* dicuntur, hoc sensu capienda, quod non sit contra leges naturales, vel rectius, quod ius naturæ primario ad illa negotia non pertingat, atque ex iure naturæ decisi non debeant, sed potius ex regulis *officiorum humanitatis*, vel in genere *pietatis internæ*. Neque enim, vt sæpe dictum, ius naturæ ad omnes spectat actiones, sed suum habet circumscriptum forum, vltra quod non progreditur. Inepti sunt, qui de *iusto* vel *iniusto* illarum actionum, quæ ad ius naturæ non spectant, quærunt, dum potius ad *aliam normam* exigi debeant. Vnde tales actiones

§. IX. Alii instant, ius naturæ, licet gentiles eo vti fuerint, inter Christianos tamen excolendum non esse, quippe quibus lumen divinius datum sit. (r) Sed id ad Christianos, qui ethnice viuunt, applicari nequit, alioquin & leges ciuiles essent eiiciendæ ex Christianismo.

§. X.

nes satis emphatice & conuenienter vocari solent non iniusta, seu quod, quia lege naturali de iis non disponitur, non possint dici iusta aut iniusta, sed quod respectus iusti & iniusti ad eos non pertineat. Hinc nemo de iure naturæ violato conqueri potest, qui iure permissio vitur. Sic itaque, inters, ad minimum ius naturæ eatenus, quatenus iura, seu facultates morales tradit, erit repudiandum. Sed nec hoc quidem inde iluit. Viuimus in statu corrupto, in societate humana, vbi quilibet alterius forte debet esse contentus, si tranquillitatis & pacis ius non lædat: quæ præterea agit, hætenus pro licitis INTER HOMINES haberi debent, & suos effectus INTER HOMINES fortiuntur, licet possint esse contra voluntatem Dei. Quo ipso tales quidem peccant contra Deum, sed proximo suo iniuriam non inferunt, seu eius ius non lædunt, quod ex hac disciplina æstimandum. Quatenus autem hæc amoris & voluntati diuinæ alio respectu aduersari videmus, eatenus doctrina, adhortationibus, aliisque suadendi mediis alter inducendus, quæ si insuper habeat, habebunt ætus hi suos effectus iuris INTER HOMINES, vt cogi, puniri, vel ad quid præstandum adstringi in foro nequeat.

Qui talia opponunt, in ea sunt opinione, quasi ius naturæ idèo in academiis tradatur, vt homo exinde ad internam & externam felicitatem aspirare queat. Sed si qui sunt, qui hoc tradunt, in eo limites huius doctrinæ transcendent. Nihil vterius operatur ius na-

§. X. Ex deducta necessitate etiam eius utilitas per se patet. Nam (I.) conducit hæc disciplina, ut ius publicum particulare inde solide interpretari, & quid iuris singulis in Rep. competat, docere possimus.

§. XI. Porro utilitas (II.) sese exferit, quod in eo, ubi deficit ius positivum publicum, ad hoc sit recurrendum.

§. XII.

turæ, quam leges civiles in republ. Tolle has & habebis dissociatam multitudinem & bellum Hobbesianum. Unde non negandum est, illos lumèn divinius sequi, neque solo iure naturæ vivere debere, qui volunt esse Christiani. Sed (1.) quæritur, an propterea ius naturæ, & eius cultura sit intermittenda? Vinimus cum Christianis, qui ethnico more vivunt, & qui legum freno sunt comescendi, quales qui sunt, non audiunt sæpe in republ. leges mœnfecti Christi. (2.) Si hoc argumentum valeret, leges quoque civiles essent eliminanda, quia neque ex LL. civilibus quis intime bonus redditur; quamdiu autem (3.) Legibus civilibus operam dare debemur, tamdiu cultura iuris naturæ non est negligenda. Neque (4) ius naturæ ad alium est excolendum finem, quam ut, quomodo suum cuique sit tribuendum inter homines, remediis civilibus in foris externis, inde discamus. Decipitur, qui putat, se ex iure naturæ velle salutem æternam consequi; sed non decipitur, qui dum videt, se legibus incumbere debere propter statum corruptum, in hunc finem ius naturæ explicat, tradit & illustrat, quo magis legum positiviarum doctrinam planam facere possit. Si omnes essemus Christiani, nec regnis aut rebuspubl. nec legibus, nec aliis rebus opus haberemus, quia iusto non est lex posita: sed postquam vivimus cum

Ethnicis.

§. XII. Denique (III.) insignis vsus huius doctrinæ in eo conspicuus est, ne cum vulgo respectus diuersos (s) in negotiis occurrentes confundamus, *utilitatis* quæstiones a *iuris*, has vero rursus ab illis, quæ ad hominum *internam salutem* pertinent, distinguamus.

§. XIII.

Ethnicis, qui legibus constringendi in republ. iure naturæ carere non possumus.

5) Cuiuslibet negotii varii dantur respectus. Sic enim quaeritur, an *utiles* sint in vita civili? an *iuste* sint actiones? an *salua conscientia* fieri possint? an ad hominis intrinsecam emendationem faciant? Qui utilitatem iuris naturæ negent, reuera omnia confundunt, vel saltem naturam cuiuscunque respectus non penitus considerant. Scilicet quando quaeritur, an *hoc iustum sit*, non statim disquiritur, an *illud sit utile*, aut homini proficuum ad *internam emendationem*, sed tantum, an princeps, vel magistratus in rep. de *iure* hoc agere possit, ita ut aliis re ipsa nulla fiat iniuria. Qui hæc confundunt, sæpe in crassissimum incidunt Papatum. Quæstiones iuris naturæ ordinariæ in *litium discussionem* ventilantur; quando iam alicui decisio alicuius controversiæ committitur, eamque vellent secundum regulas, quæ interiorem hominum correctionem vnicè respiciunt, diiudicare, illamque sententiam ita exequi, remediis civilibus illa subiiceret, quæ erant suadenda, imò aliter responderet, ac quidem interrogatus erat, eodem modo, ac si grammaticus de verbo quaereret; cuius esset generis? & alter ex logica responderet, esse *subiectum*, vel *predicatum*, vel esse genus *infimum* vel *subalternum* &c. Non parum tales abstant ab exemplo Pontificum Romanorum, qui ex dicto Christi *Matth. XVIII.* remedium aliquod civile, sci-

§. XIII. Ex his omnibus demum concludo, melius esse, si ius naturæ excolendum non esset, & homines intra se admitterent spiritum pacis Christi, quia sic leges eis non essent positæ; sed postquam viuunt in *statu corrupto sub lege*, leges quæ, imprimis naturales, sunt excolendæ (u).

CAP. V.

licet *denunciationis euangelicæ* extruxerunt, sub eodem prætextu, quod Christianorum negotia sint iudicanda secundum leges Christi. Dicis: atqui tamen vna est veritas. Ergo secundum illam vnã veritatem res est decidenda. Respondeo, id non negari, quando *uno eodemque respectu* res consideratur; sed quando diuerso respectu, diuersa quoque inde oritur veritatis ratio. Cape exemplum. Princeps tributum imponit. Quæstio prima, an hoc sit *utile* Republicæ? Quod aliquando ita esse potest, aliquando non. Alia quæstio, an *iure* hoc faciat princeps? & an subditi sint obligati ad id soluendum quoad forum exterius? id quod affirmatur; & denique alia est quæstio, an princeps *in foro conscientia* tutus sit, si nimium grauet subditos? quod aliquando negandum. Vides, eandem quæstionem pro diuerso respectu & affirmari & negari posse.

- *) Paulus dicit, impiiis leges esse positas, non iustis, quod iidem de LL. naturalibus iudico. *Facta sunt leges*, inquit ISIDORVS in c. 1. D. 4. *vt earum metu humana coerceatur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia & in ipsis improbis formidato supplicio refrenetur nocendi facultas.* Cum itaque homines pessime viuant, status præsens, prohi dolor! est legalis. Melius esset, si careremus medicis, quia sic ægroti deficerent; sed pro statu præsentia ad bonum extraordinari-